

SIVIILI- JA RIKOS- PROSESSIOIKEUS

Dan Helenius Tuula Linna

ALMA TALENT - Helsinki 2021

**Tilaa Siviili- ja rikosprosessioikeus
Alma Talent Shopista: shop.almatalent.fi**

Copyright © 2021 Alma Talent Oy ja tekijät
Yhteistyössä Lakimiesliiton Kustannus

ISBN 978-952-14-4216-2

ISBN 978-952-14-4217-9 (verkkokirja)

Kansi: Outi Pallari

Taitto: Marja-Leena Saari

Paino: BALTO print Liettua 2021

Anna palautetta kirjasta: kustannustoimitus@almatalent.fi

Alkusanat

Tämä teos on kirjoitettu ensisijaisesti kurssikirjaksi oikeustieteen opiskelijoille. Olemme pyrkineet mahdollisimman suureen selkeyteen ja jäsenyykseen. Teos pohjautuu lakitekstin lisäksi esitöihin ja oikeuskäytäntöön. Ote on pyritty pitämään käytännönläheisenä. Valitettavasti oikeudellisten oppien kehittämiseen ei ole voitu tässä yhteydessä panostaa kovinkaan suuressa mittakaavassa. Prosessioikeudelliseen keskusteluun osallistumme kyllä mielellään muissa yhteyksissä.

Teimme kaikkemme pitääksemme teoksen sivumäärän kurissa, mutta kohtuullisen laaja teos tästä silti tuli. Toivomme, että teoksen selkeys helpottaa suuren sivumäärän lukemista.

Tietenkin toivomme, että kirjastamme olisi hyötyä myös eri lakimiesammateissa toimiville ja teos löytäisi lukijoita kampusten ulkopuoleltakin.

Olemme jakaneet kirjoitusvastuun niin, että Tuula Linna on kirjoittanut teoksen jaksot I.1.–4, I.6–13, luvut II, IV, V (lukuun ottamatta jaksoa V.3.4), VI sekä jaksot VII.1–2 ja VIII.1–3. Dan Helenius on kirjoittanut jaksot I.5, luvun III sekä jaksot V.3.4, VII.3–5 ja VIII.4–6. Olemme lukeneet ja kommentoineet toistemme tekstit.

Kirjoitustyötä on tehty erittäin nopealla aikataululla kesästä 2020 alkuvuoteen 2021. Saattaa olla, että teokseen on jäänyt puutteita. Otamme mielellämme palautetta vastaan.

Onneksemme saimme teoksen kustannustoimittajaksi HTM *Harri Korkeamäen*. Harrin asiantuntevalla, varmalla ja ystävällisellä otteella toimitustyö sujui erinomaisesti. Kun myös sisältöpäällikkö, OTK *Arja Lappeteläinen* on tarkistanut vedoksen, olemme saaneet parhaan mahdollisen avun kustantajalta. Oikeustieteen ylioppilas *Irma Elsilä* on laa-

tinut kirjan laajan asiahakemiston. Lämmin kiitoksemme Irmalle. OTT, käräjätuomari *Matti Kuuliola* ja dosentti, hovioikeudenneuvos *Timo Saranpää* ovat käyneet läpi Tuula Linnan osuuksia. Professori *Dan Frände* on puolestaan kommentoinut Dan Heleniuksen osuuksia. Olemme kiitollisia saamastamme avusta ja erinomaisista huomioista.

Kirjoittaminen on hallinnut kummankin kirjoittajan elämää lukuisia kuukausia. Lisäksi koronapandemia on varjostanut kaikkea tekemistä. Olemme hyvillä mielin siitä, että kirja valmistui suunnitellussa aikataulussa. Kiitämme läheisiämme kaikesta tuesta tämän varsin tiiviin kirjoitusrupeaman aikana.

Helmikuun alussa 2021

Dan Helenius

Tuula Linna

Sisällys pääpiirteissään

I	YLEINEN OSA	1
II	SIVIILIPROSESSI	127
III	RIKOSPROSESSI	299
IV	TODISTELU RIITA- JA RIKOSASIASSA	451
V	ÄÄNESTÄMINEN, TUOMIO, OIKEUSVOIMA JA JULKISUUS	529
VI	MUUTOKSENHAKU JA ASIAN KÄSITTELY YLEMMISSÄ ASTEISSA	595
VII	VAIHTOEHTOISET MENETTELYT	675
VIII	KANSAINVÄLINEN PROSESSIOIKEUS	741

Sisällys

ALKUSANAT	V
SISÄLLYS	IX
LYHENTEET	XXXI

I YLEINEN OSA	1
1 Johdanto	1
1.1 Aineellinen oikeus ja prosessioikeus	1
1.2 Siviiliprosessi (riita-asian oikeudenkäynti) – rikosprosessi (rikosasian oikeudenkäynti)	2
1.3 Sovittelumenettelyt	5
1.4 Välimiesmenettely	6
1.5 Oikeudenkäynnin tehtävät	7
1.6 Prosessioikeuden oikeuslähteet, tutkimus ja oikeus- kirjallisuus	9
2 Keskeiset prosessiperiaatteet	11
2.1 Oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimus sekä tarkoituksenmukaisuus-, menettely- ja rooliperiaatteet	11
2.2 Oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimus	13
2.2.1 Tuomioistuinten riippumattomuus sekä tuomarin puolueettomuus ja esteettömyys	13
2.2.2 Kuulemisperiaate ja prosessinjohto	14
2.2.3 Perusteluvollisuus	15
2.2.4 Muutoksenhakuoikeus	16
2.2.5 Oikeudenkäynnin julkisuus	16
2.3 Tarkoituksenmukaisuusperiaatteet	17

2.4	Menettelyperiaatteet	19
2.5	Rooliperiaatteet eli työnjakoperiaatteet	21
3	Tuomioistuinlaitos	23
3.1	Tuomioistuinlaitoksen perustuslaillinen perusta	23
3.2	Tuomioistuimet	24
3.2.1	Käräjäoikeudet	24
3.2.2	Hovioikeudet	27
3.2.3	Korkein oikeus	28
3.2.4	Erityistuomioistuimet: markkinaoikeus, työtuomioistuin ja vakuutus oikeus	30
3.3	Tuomioistuinlaitoksen ulkopuoliset lainkäyttö- ja oikeussuojaelimet	32
3.3.1	Tuomiovaltaa käyttävät lautakunnat, viranomaiset ja muut toimijat	32
3.3.2	Suosituksia antavia oikeussuojaelimiä	34
3.4	Tuomioistuinvirasto	35
3.5	Tuomarivalintalautakunta	37
3.6	Tuomarinkoulutuslautakunta	38
3.6.1	Yleistä	38
3.6.2	Asessorit	39
3.6.3	Tuomioistuinharjoittelu, käräjänotaarit	40
4	Tuomarit – kelpoisuus, velvollisuudet, asema ja esteellisyys	43
4.1	Yleisenä lähtökohtana tuomioistuinten riippumattomuus	43
4.2	Tuomarin virka ja viran yleiset kelpoisuusehdot	44
4.2.1	Tuomarin virka	44
4.2.2	Yleiset kelpoisuusehdot	45
4.3	Tuomarin virassapysymisoikeus	48
4.4	Tuomarin velvollisuudet	50
4.5	Valvonta ja vastuu	51
4.6	Tuomarin esteellisyys	53
4.6.1	Soveltamisala ja läheisten piiri	53
4.6.2	Yleistä esteellisyysperusteista	55
4.6.3	Osallisuusjävi	56
4.6.4	Intressijävi	57
4.6.5	Yhteisöjävi	57

4.6.6	Erityinen suhde asianosaiseen -jäävi	57
4.6.7	Kahden instanssin jäävi ja ennakoasenne- esteellisyys	58
4.6.8	Yleinen esteellisyysperuste (yleislauseke)	61
4.6.9	Esteellisyysväite ja menettely esteellisyyden arvioinnissa	62
5	Syyttäjälaitos	64
6	Tuomioistuimen kokoonpano (päätösvaltaisuus)	66
6.1	Yleistä	66
6.1.1	Kokoonpanon merkitys	66
6.1.2	OK 2 luvun säännöksistä	67
6.2	Käräjäoikeuden kokoonpano riita-asiassa	68
6.3	Käräjäoikeuden kokoonpano hakemusasiassa ja turvaamistoimiasiassa	70
6.4	Käräjäoikeuden kokoonpano rikosasiassa	71
6.5	Jatkuvuus- eli preventioperiaate	73
7	Prosessinedellytykset ja oikeudenkäyntiväite	75
7.1	Yleistä	75
7.2	Keskeiset prosessinedellytykset	77
7.3	Tahdonvaltaiset prosessinedellytykset	81
7.4	Ehdottomat prosessinedellytykset	81
7.5	Oikeudenkäyntiväite	82
7.6	Muutoksenhaku oikeudenkäyntiväitteeseen	84
8	Prosessinjohto ja järjestyksenpito oikeuden- käynnissä	84
8.1	Yleistä	84
8.2	Aineellinen prosessinjohto	87
8.2.1	Yleistä	87
8.2.2	Aineellisen prosessinjohton muodot	90
8.3	Muodollinen prosessinjohto	93
8.3.1	Yleistä	93
8.3.2	Järjestyksenpito tuomioistuimessa	94
9	Käsittelykieli esitutkinnassa, syyttäjä- viranomaisessa ja oikeudenkäynnissä	96
9.1	Yleistä	96
9.2	Kielelliset oikeudet	97
9.2.1	Suomen ja ruotsin kieli	97

9.2.2	Saamen kieli	99
9.3	Muut kielet kuin suomi, ruotsi ja saame – tulkkaus ja käännökset	100
10	Tiedoksianto oikeudenkäynnissä	101
10.1	Yleistä	101
10.2	Tiedoksiannosta huolehtija ja tiedoksiantotavat . . .	102
10.3	Tiedoksiannon vastaanottaja	105
10.4	Tiedoksiantotodistus	106
10.5	Tiedoksianto ulkomaille	107
10.5.1	Yleinen säännös	107
10.5.2	Tiedoksianto ulkomaille riita-asiassa	107
11	Pöytäkirja ja äänittäminen	109
11.1	Yleistä	109
11.2	Pöytäkirja ja äänittäminen käräjäoikeudessa	110
11.3	Pöytäkirja ja äänittäminen hovioikeudessa	112
12	Asian kiireelliseksi määrääminen ja hyvityslaki	113
12.1	Yleistä	113
12.2	Asian kiireelliseksi määrääminen	113
12.3	Hyvityslaki	115
13	Oikeusapu	119
13.1	Yleistä	119
13.2	Oikeusavun hakeminen	120
13.3	Oikeusapuun oikeutetut	120
13.4	Oikeusapuun kuuluvat etuudet	123
13.5	Avustajat	124
II	SIVILIPROSESSI	127
1	Yleistä siviiliprosessista	127
2	Oikeuspaikka	129
2.1	Yleistä	129
2.2	Oikeuspaikkasäännökset ja käräjäoikeuksien tuomiopiirit	131
2.3	OK 10 luvun oikeuspaikkasäännökset	133
2.3.1	Yleistä	133
2.3.2	Yleinen oikeuspaikka	134
2.3.3	Valinnaiset oikeuspaikat	137
2.3.4	Ehdottomat oikeuspaikat	141

2.3.5	Toissijaiset oikeuspaikat	147
2.3.6	Oikeuspaikkasopimus	148
2.3.7	Jatkuvuusperiaate	149
2.3.8	Toimivallan tutkiminen käräjäoikeudessa ja ylemmissä instansseissa.	150
2.3.9	Asian siirtäminen toimivaltaiseen tuomioistuimeen	151
2.4	Kansainvälinen toimivalta: liittymäsäännökset	153
2.5	Bryssel I -asetus	155
2.5.1	Yleistä	155
2.5.2	Yleinen toimivalta	157
2.5.3	Erityinen toimivalta.	157
2.5.4	Suojasäännökset	160
2.5.5	Yksinomainen toimivalta.	162
2.5.6	Oikeuspaikkasopimus	163
2.5.7	Toimivallan tutkiminen	165
2.6	Luganon yleissopimus	165
2.7	Bryssel II a -asetus	166
3	Riita-asian haastehakemus, vireilletulo, haaste ja ratkaiseminen valmistelua jatkamatta	167
3.1	Tavanomainen haastehakemus ja summaarinen haastehakemus.	167
3.2	Tavanomainen (laajaa riita-asiaa koskeva) haastehakemus.	168
3.2.1	Haastehakemuksen muoto ja toimittaminen .	168
3.2.2	Haastehakemuksen sisältö	169
3.2.3	Kanteen tutkimatta jättäminen ja hylkääminen haastehakemusvaiheessa.	172
3.3	Summaarisen riita-asian haastehakemus.	172
3.4	Asian vireilletulo	174
3.5	Haaste	175
3.6	Asian ratkaiseminen valmistelua jatkamatta	177
4	Kanne	177
4.1	Yleistä	177
4.2	Kannelajit	179
4.3	Kanteenmuutoskielto.	180

4.4	Oikeudenkäyntien kumulaatio	182
4.4.1	Yleistä	182
4.4.2	Objektiivinen ja subjektiivinen kumulaatio	183
4.4.3	Vastakanne	185
4.4.4	Väliintulokanne (pääväliintulija)	186
4.4.5	Ennakollinen takautumis- tai korvauskanne	186
4.4.6	Harkinnanvarainen kumulaatio	187
4.5	Väliintulohakemus (sivuväliintulo)	187
4.6	Ryhmäkanne	189
5	Riita-asian käsittelyn yleisiä säännöksiä	
	(OK 14 luku)	190
5.1	Yleistä	190
5.2	Totuusvelvollisuus asiaa ajettaessa	191
5.3	Lepäämään jättäminen	191
5.4	Kanteen peruuttaminen	192
6	Riita-asian oikeudenkäynnin valmisteluvaihe	193
6.1	Valmistelun jatkaminen	193
6.2	Valmistelun tehtävät: tasapainoilua tehokkuuden ja keskityksen välillä	194
6.3	Valmistelussa selvittävät seikat	195
6.4	Kirjallinen valmistelu	196
6.5	Valmisteluistunto	197
6.6	Asian ratkaiseminen valmistelussa	198
6.7	Valmistelun päättymisen oikeusvaikutukset ja siirtyminen pääkäsitteeseen sekä preklusio	200
7	Pääkäsitteely	203
7.1	Yleistä	203
7.2	Oikeudenkäyntiaineiston muodostuminen pääkäsitteelyn eri vaiheissa	204
7.3	Pääkäsitteelyn kulku ja etäosallistuminen	207
8	Asianosaisen puhevallan käyttäminen ja passiivisuuden seuraukset	209
8.1	Yleistä OK 12 luvun rakenteesta	209
8.2	Yleistä asianosaisen asemasta	210
8.3	Vajaavaltainen ja asianosainen, jolle on määrätty edunvalvoja, sekä prosessiedunvalvonta	211

8.4	Asianosaisseuraanto: yleisseuraanto ja erityisseuraanto	213
8.5	Läsnäolotavat: henkilökohtainen läsnäolo, etäläsnäolo ja asiamiesedustus	214
8.6	Poissaolo ja laillinen este	215
8.7	Passiivisuuden seuraukset dispositiivisessa asiassa	217
8.7.1	Saapumisuhat suulliseen valmisteluun ja pääkäsittelyyn	217
8.7.2	Yksipuolinen tuomio passiivisuuden seurauksena	218
8.7.3	Takaisinsaantihakemus yksipuoliseen tuomioon	219
8.8	Passiivisuuden seuraukset indispositiivisessa asiassa	221
9	Oikeudenkäyntiasiamiehet ja -avustajat riita-asiassa	222
9.1	Ei asiamiespakkoa: lähtökohtana on asianosaisen oikeus edustaa itseään	222
9.2	Valtuutus ja laillinen edustaja	223
9.3	Henkilökohtainen asianosaisen ja asiamiehen läsnäolo	225
9.4	Valtakirja	226
9.4.1	Valtakirjan muoto ja sisältö	226
9.4.2	Valtakirjan esittäminen	227
9.5	Mihin toimiin valtuutus oikeuttaa?	228
9.6	Luopuminen tehtävästä ja valtuutuksen peruuttaminen	228
9.7	Oikeudenkäyntiasiamies ja -avustaja	229
9.7.1	Kelpoisuus	229
9.7.2	Valvonta ja kurinpitoseuraamukset	232
9.7.3	Asiamiehet ja avustajat, joilla on rajattu kelpoisuus	233
9.7.4	Kielto toimia asiamiehenä	234
9.7.5	Asiamiehen tai avustajan esteellisyys	236
9.7.6	Asiamiehen velvollisuudet	238
9.7.7	Asiamiehen salassapitovelvollisuus ja todistamiskielto	240
9.7.8	Palkkio ja palkkioriidat	242

10 Sovinnon edistäminen, sovinto ja sovinnon vahvistaminen	244
10.1 Yleistä	244
10.2 Sovinnon edistäminen	247
10.3 Sovinnon vahvistaminen	248
10.4 Muutoksenhaku	252
11 Oikeudenkäyntikulut ja niiden korvaaminen riita-asiassa	254
11.1 Oikeudenkäyntimaksu ja asianosaiskulut	254
11.2 OK 21 luvun soveltamisala	255
11.3 Korvauksen vaatiminen oikeudenkäyntikuluista	256
11.4 Korvattavat oikeudenkäyntikulut	257
11.5 Yleistä velvollisuudesta korvata vastapuolen oikeudenkäyntikulut	259
11.6 Dispositiivinen asia	262
11.6.1 Täyden korvauksen periaate ja sen rajoitukset	262
11.6.2 Osavoittotilanteet	263
11.6.3 Asian jääminen tutkimatta tai sillensä	264
11.6.4 Oikeudellisesti epäselvä asia ja kulujen kohtuullistaminen	265
11.6.5 Tarpeeton oikeudenkäynti ja oikeudenkäynnin pitkittäminen	267
11.6.6 Edustajan ja asiamiehen korvausvastuu	269
11.6.7 Summaarinen asia ja asuinhuoneiston vuokraa koskeva asia	270
11.7 Indispositiivinen asia	272
11.8 Päätös ja muutoksenhaku sekä muutoksenhakuasteessa syntyneet oikeudenkäyntikulut	273
12 Hakemusasiat	275
12.1 Yleistä	275
12.2 Vireillepano, oikeuspaikka ja kokoonpano	277
12.3 Menettely hakemusasiassa	279
12.4 Liitännäisasiat	281
12.5 Päätös hakemusasiassa	282
13 Turvaamistoimiasiat	283
13.1 Yleistä	283

13.2 Hakeminen, kuuleminen, kokoonpano ja oikeuspaikka	286
13.3 Turvaamistoimen myöntämisen edellytykset	288
13.3.1 Yleistä	288
13.3.2 Saamistakavarikko	289
13.3.3 Parempaa oikeutta esineeseen koskeva takavarikko	292
13.3.4 Muu eli yleinen turvaamistoimi	293
13.4 Hakijan ankara korvausvastuu	295
13.5 Muutoksenhaku ja kulut	296
13.6 Pääasian oikeudenkäynti tai välimiesmenettely	297
III RIKOSPROSESSI	299
1 Yleistä rikosprosessista	299
1.1 Rikosprosessin funktio	299
1.2 Rikosprosessin vaiheet	300
1.3 Rikosprosessin oikeuslähteet	301
2 Esitutkinta ja pakkokeinot	302
2.1 Yleistä	302
2.2 Esitutinnan aloittaminen ja toimittaminen	304
2.2.1 Esitutkintakynnys	304
2.2.2 Esitutinnan toimittamatta jättäminen ja lopettaminen	307
2.2.3 Esitutinnan toimittaminen	309
2.2.4 Esitutinnan päättäminen	317
2.3 Rikosprosessuaaliset pakkokeinot	318
2.3.1 Yleistä	318
2.3.2 Kiinniottaminen, pidättäminen ja vangitseminen	319
3 Oikeuspaikka	328
3.1 Yleistä	328
3.2 Oikeusasteellinen toimivalta	328
3.3 Asiallinen toimivalta	328
3.4 Alueellinen toimivalta	330
3.4.1 Yleistä	330
3.4.2 Rikoksen tekopaikan tuomioistuin ja tekopaikan määrittäminen	331

3.4.3	Harkinnanvaraiset poikkeukset rikoksen tekopaikan oikeuspaikasta	334
3.4.4	Toimivalta ja muuttuneet olosuhteet	338
3.4.5	Asian siirtäminen	339
3.5	Syytteiden käsitteleminen yhdessä (kumulaatio) . . .	340
4	Syyteoikeus ja syyteharkinta	342
4.1	Yleistä	342
4.2	Syyttäjien toimivalta	344
4.2.1	Oikeusasteellinen toimivalta	344
4.2.2	Asiallinen toimivalta	344
4.2.3	Alueellinen toimivalta	345
4.3	Syyteharkinta	346
4.3.1	Yleisesti	346
4.3.2	Syytteen nostamisen edellytykset	346
4.4	Harkinnanvarainen syyttämättä jättäminen	349
4.5	Asianomistajan rooli	354
4.5.1	Asianomistajan määritelmä	354
4.5.2	Asianomistajarikokset ja virallisen syytteen alaiset rikokset	357
4.5.3	Asianomistajan syyttämispyyntö	360
4.5.4	Asianomistajan syyttämispyyntön peruuttaminen	362
4.5.5	Asianomistajan syyteoikeus	362
4.6	Syyttäjän syytteen peruuttaminen	364
4.7	Adheesioprosessi – asianomistajan yksityis- oikeudelliset vaatimukset	365
4.7.1	Yleistä	365
4.7.2	Yksityisoikeudellisen vaatimuksen ja rikoksen välinen yhteys	368
4.7.3	Syyttäjän velvollisuus ajaa asianomistajan yksityisoikeudellisia vaatimuksia	371
4.7.4	Menettely adheesioprosessissa	373
4.7.5	Adheesio purkamisen	374
5	Haastaminen ja suullinen valmistelu	375
5.1	Haastehakemus	375
5.1.1	Yleistä	375
5.1.2	Haastehakemuksen sisältö	376

5.2	Tuomioistuimen toimenpiteet haastehakemuksen johdosta	379
5.2.1	Tarkastaminen, täydentäminen ja tutkimatta jättäminen	379
5.2.2	Esitutinnan täydentäminen	381
5.2.3	Haaste ja sen tiedoksianto	382
5.2.4	Vastaaminen	383
5.3	Suullinen valmistelu	389
5.3.1	Yleistä	389
5.3.2	Suullisen valmistelun muodollinen puoli	391
6	Syyte	393
6.1	Rangaistavan teon yksilöinti haastehakemuksessa	393
6.2	Syytteen muuttaminen ja tarkistaminen	395
6.2.1	Pääsääntönä muuttamiskielto	395
6.2.2	Syytteen muuttaminen tuomioistuimen luvalla	395
6.2.3	Syytteen tarkistaminen	396
6.3	Vaihtoehtoiset syytteet	399
6.4	Pääkäsittelysidonnaisuus ja syytesidonnaisuus	400
6.4.1	Pääkäsittelysidonnaisuus	400
6.4.2	Syytesidonnaisuus	401
7	Pääkäsittely	404
7.1	Asian siirtäminen pääkäsittelyyn	404
7.2	Asian pääkäsittelykypsyyden selvittäminen	411
7.3	Pääkäsittelyn vaiheet	414
7.4	Pääkäsittelyn keskeyttäminen ja lykkääminen	420
7.5	Läsnäoloon veloitetun asianosaisen poissaolo	424
7.6	Pääkäsittely vastaajan poissa ollessa	427
7.7	Puolustaja, asianomistajan oikeudenkäyntiavustaja ja tukihenkilö	430
7.7.1	Yleistä	430
7.7.2	Puolustaja määrätään viran puolesta	431
7.7.3	Pyyntö määrätä puolustaja	432
7.7.4	Asianomistajan oikeudenkäyntiavustaja ja tukihenkilö	433
7.7.5	Kelpoisuusvaatimukset	434

8	Asianomistajan yksin ajama rikosasia	435
8.1	Yleistä	435
8.2	Asianomistajan ajaman rikosasian vireilletulo	436
8.3	Tuomioistuimen toimenpiteet asian tultua vireille	437
8.4	Suullinen valmistelu	439
8.5	Pääkäsitteily asianomistajan yksin ajamassa asiassa	440
9	Oikeudenkäyntikulut	441
9.1	Yleisesti	441
9.2	Tuomitun vastuu oikeudenkäyntikustannuksista	442
9.3	Syytteenstä vapautetun oikeus saada korvausta oikeudenkäyntikuluistaan	445
9.4	Velvollisuuden vastainen menettely	447
IV	TODISTELU RIITA- JA RIKOSASIASSA	451
1	Todistelua koskeva OK 17 luku	451
2	Yleistä todistelusta	452
2.1	Todisteen sisältö, todistusharkinta, näyttökynnys ja todistusvaikutus	452
2.2	Todistustositseikka, aputositseikka, oikeustositseikka ja todistusteema	453
2.3	Väittämistaakka	455
2.4	Riidattomat, tunnustetut ja notoriset seikat	457
2.5	Todistustaakka	458
2.6	Todistaja, asiantuntija ja asianosainen	458
2.7	Itsekriminointisuoja ja todisteen hyödyntämis-kielto	460
2.8	Todisteiden hankkiminen	460
3	Todistusoikeudellisia periaatteita	461
3.1	Vapaan todistelun periaate	461
3.2	Kontradiktorisuuden periaate ja aseiden yhtäläisyyden periaate (<i>equality of arms</i>)	463
3.3	Todistelun välittömyyden ja suullisuuden periaate	463
3.4	Parhaimman todistusaineiston periaate ja siitä luopumisen kriteerit	465
3.5	Tarpeettoman todistelun kielto ja halvimman todisteen periaate	466
3.6	Todistuskeinoneutraalisuuden periaate	466

4	Todistelua koskevat säännökset	467
4.1	Todistustaakka ja näyttökynnys riita- ja rikos- asioissa.	467
4.1.1	Todistustaakka	467
4.1.2	Näyttökynnys	469
4.2	Passiivisuuden merkitys näyttönä.	470
4.3	Velvollisuus saapua todistamaan	472
4.4	Kirjallisen todistajankertomuksen käyttökielto.	473
4.5	Yleistä velvollisuudesta ja oikeudesta kieltäytyä todistamasta.	476
4.6	Velvollisuus kieltäytyä todistamasta	479
4.6.1	Yleistä	479
4.6.2	Valtion turvallisuus	480
4.6.3	Tuomioistuimen neuvottelusalaisuus ja sovittelijan salassapito	480
4.6.4	Virkasalaisuus	481
4.6.5	Oikeudenkäyntiasiamies ja -avustaja	483
4.6.6	Lääkäri tai muu terveydenhuollon ammattihenkilö.	485
4.6.7	Pappi.	485
4.7	Oikeus kieltäytyä todistamasta (vaitiolo-oikeus).	486
4.7.1	Yleistä	486
4.7.2	Läheiset.	487
4.7.3	Itsekriminointisuoja ja läheisen vaitiolo- oikeuden murtaminen	488
4.7.4	Liikesalaisuus.	491
4.7.5	Lähdesuoja (sananvapaus)	491
4.7.6	Anonyymi todistaja	492
4.8	Todisteen hyödyntämiskielto	494
4.8.1	Yleistä hyödyntämiskiellosta	494
4.8.2	Hyödyntämiskieltoperusteet	495
4.9	Ketä voidaan kuulla todistajana?	497
4.10	Todistajan velvollisuus pysyä totuudessa	499
5	Asianosaisen kuulustelu todistelutarkoituksessa	501
6	Asiantuntijat	503
6.1	Yleistä	503
6.2	Asiantuntijan ja todistajan erot	503

6.3	Kirjallinen lausunto ja suullinen kuuleminen	504
6.4	Asiantuntijan totuusvelvollisuus	505
6.5	Asiantuntijan oikeus ja velvollisuus kieltäytyä antamasta lausuntoa	505
7	Asiakirjat, esineet ja katselmus	506
8	Mielentilatutkimus	507
9	Todistelua koskeva menettely pääkäsittelyssä	508
9.1	Alkutoimet ja ennen pääkäsittelyä kertyneiden todisteiden esittely	508
9.2	Käsittelyjärjestys	509
9.3	Yksittäin kuuleminen ja vastakkain kuuleminen . . .	511
9.4	Kuultavan suojaaminen ja anonyymi todistaja. . . .	511
9.5	Etäkuuleminen	513
9.6	Kuuleminen poissaolokäsittelyssä ja lykätystä käsittelyssä	514
10	Todistelumenettely pääkäsittelyn ulkopuolella	514
11	Todistelu vastaisuuden varalta	516
12	Pakkokeinot todistelussa	517
12.1	Pakkokeinot saapumisen tehosteeksi	517
12.2	Pakkokeinot todistajankertomuksen saamiseksi tuomioistuimessa	518
13	Korvaukset ja palkkiot	519
14	Muutoksenhaku todisteluratkaisuihin	520
15	Kansainvälinen todisteiden vastaanottaminen	521
15.1	Yleistä	521
15.2	EU:n todisteluasetus siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa	523
15.2.1	Yleistä todisteluasetuksesta.	523
15.2.2	Välillinen todisteiden vastaanottaminen.	525
15.2.3	Välitön menettely	526
V	ÄÄNESTÄMINEN, TUOMIO, OIKEUSVOIMA JA JULKISUUS	529
1	Äänestäminen	529
1.1	Yleistä	529
1.2	Riita- ja rikosasioissa yhteiset äänestyssäännökset . .	529
1.3	Äänestäminen riita-asiassa.	530

1.4	Äänestäminen rikosasiassa	531
1.5	Yhteenvedo äänestystä koskevista valinta- säännöksistä	533
2	Käräjäoikeuden tuomio	534
2.1	Yleistä OK 24 luvusta	534
2.2	Tuomio riita-asiassa	534
2.2.1	Yleistä käräjäoikeuden tuomiosta ja päätöksestä siviiliprosessissa	534
2.2.2	Tuomion lajit	536
2.2.3	Tuomion perustelevinen	536
2.2.4	Osatuomio ja välituomio	537
2.2.5	Tuomion antaminen ja tuomio asiakirjana	539
2.2.6	Tuomion korjaaminen ja täydentäminen	541
2.3	Tuomio rikosasiassa	542
2.3.1	Yleistä	542
2.3.2	Tuomion perustelevinen	542
2.3.3	Osatuomio ja välituomio	544
2.3.4	Tuomion antaminen ja tuomio asiakirjana	546
2.3.5	Tuomion korjaaminen ja täydentäminen	547
3	Tuomion oikeusvoimavaikutus	548
3.1	Yleistä	548
3.1.1	Oikeusvoiman (<i>res judicata</i>) suhde lainvoimaan ja vireilläolovaikutukseen (<i>lis pendens</i>)	548
3.1.2	Negatiivinen ja positiivinen oikeusvoima- vaikutus	550
3.1.3	Oikeusvoimavaikutus – laissa sääntelemätön oikeudellinen instituutio	552
3.1.4	Oikeusvoimavaikutuksen objektiivinen ja subjektiivinen ulottuvuus	553
3.1.5	Erottelu materiaalisiin ja prosessuaalisiin ratkaisuihin	554
3.1.6	Oikeusvoimavaikutus yleisissä tuomio- istuimissa	555
3.2	Oikeusvoimavaikutus riita-asioissa	556
3.2.1	Yleistä	556
3.2.2	Objektiivinen oikeusvoiman ulottuvuus riita-asioissa	558

3.2.3	Oikeusvoimavaikutuksen subjektiivinen ulottuvuus	561
3.3	Oikeusvoimavaikutus hakemusasioissa	563
3.4	Oikeusvoimavaikutus rikosasioissa	565
3.4.1	Oikeusvoiman käsite.	565
3.4.2	Oikeusvoiman aineellinen ulottuvuus.	568
3.4.3	Oikeusvoiman objektiivinen ulottuvuus (‘sama asia’)	571
3.4.4	Oikeusvoiman subjektiivinen ulottuvuus . . .	580
3.5	Riita-asiassa annetun tuomion sitovuus myöhemässä rikosasiassa ja rikosasiassa annetun tuomion oikeusvoimavaikutus riita-asiassa	580
4	Oikeudenkäynnin ja tuomion julkisuus	582
4.1	Yleistä	582
4.2	Oikeudenkäyntiasiakirjan julkisuus.	583
4.3	Käsittelyn julkisuus.	588
4.3.1	Julkinen käsittely	588
4.3.2	Käsittely suljetuin ovin	588
4.4	Tuomioistuimen ratkaisun julkisuus	590
4.5	Menettely julkisuuskysymyksissä.	592

VI MUUTOKSENHAKU JA ASIAN KÄSITTELY YLEMMISSÄ

ASTEISSA	595	
1 Yleistä muutoksenhakuoikeudesta ja muutoksen- hakuaineista	595	
1.1	Perustuslaki ja Suomea velvoittavat sopimukset. . .	595
1.2	Muutoksenhakuoikeuden funktiot ja tarkoituksen- mukaisuusperiaatteet.	596
1.3	Varsinaiset ja ylimääräiset muutoksenhakuaineet . .	599
2 Muutoksenhaku käräjäoikeudesta hovioikeuteen . .	601	
2.1	Yleistä	601
2.2	Muutoksenhakuoikeus (-legitimaatio).	603
2.3	Muutoksenhaku riita-, hakemus- ja rikosasioissa. . .	606
2.4	Käräjäoikeuden tuomio muutoksenhaun kohteena .	607
2.4.1	Tuomio, jolla on ratkaistu koko asia.	607
2.4.2	Välituomio	608

2.5	Käräjäoikeuden päätös muutoksenhaun kohteena . . .610
2.5.1	Lopullinen päätös610
2.5.2	Oikeudenkäynnin aikana tehty päätös610
2.6	Liittymisoikeus613
2.7	Vastavalitus613
2.8	Ennakkopäätösvalitus616
2.9	Muutoksenhakuohjeet, tyytymättömyyden ilmoitus ja valitusosoitus619
2.10	Valituksen määräaika ja perille ajaminen621
2.11	Valituskirjelmän sisältö623
2.12	Preklusio hovioikeudessa624
2.13	Jatkokäsittelylupa627
2.13.1	Yleistä627
2.13.2	Jatkokäsittelylupajärjestelmän soveltamisala .627
2.13.3	Jatkokäsittelyluvan perusteet629
2.13.4	Oikeuskäytäntöä630
2.13.5	Menettely jatkokäsittelylupa-asiassa ja muutoksenhaku631
3	Valitusasian käsittely hovioikeudessa632
3.1	Yleistä hovioikeuden käsiteltäviin kuuluvista asioista632
3.2	Hovioikeuden päätösvaltaisuus (kokoonpano)633
3.3	Hovioikeuden tutkimisvallan laajuus635
3.4	Reformatio in pejus -kielto637
3.5	Asian valmistelu hovioikeudessa639
3.5.1	Valmistelun alkaminen ja vastauksen pyytäminen639
3.5.2	Valmistelussa selvitettävät seikat ja valmistelun eteneminen640
3.5.3	Asian ratkaiseminen kirjallisen oikeuden- käyntiaineiston perusteella641
3.6	Pääkäsittely642
3.6.1	Yleistä642
3.6.2	Hovioikeuden omasta aloitteestaan toimittama pääkäsittely642
3.6.3	Pääkäsittelyn toimittaminen asianosaisen pyynnöstä643
3.6.4	Kutsut hovioikeuden pääkäsittelyyn645

3.6.5	Poissaolo pääkäsittelystä – prosessuaaliset seuraamukset	646
3.6.6	Rangaistukseen tuomitseminen poissaolosta huolimatta	647
3.6.7	Menettely hovioikeuden pääkäsittelyssä	648
3.7	Hovioikeuden ratkaisu	650
4	Muutoksenhaku hovioikeuden ratkaisusta korkeimpaan oikeuteen	651
4.1	Yleistä	651
4.2	Valitusosoitus, valituksen toimittaminen ja määräaika	652
4.3	Valituslupahakemuksen ja valituksen sisältö sekä preklusiosäännös.	653
4.4	Vastapuolen vastaus	654
4.5	Valituslupaperusteet	655
4.6	Rajoitettu valituslupa	656
4.7	Korkeimman oikeuden päätösvaltaisuus (kokoonpano)	657
4.8	Valituksen käsittely korkeimmassa oikeudessa.	658
4.9	Korkeimman oikeuden ratkaisu	659
5	Ylimääräinen muutoksenhaku	660
5.1	Yleistä	660
5.2	Kantelu (tuomiovirhekantelu).	662
5.3	Lainvoiman saaneen tuomion purkaminen	664
5.3.1	Purkamisen edellytykset riita- ja rikosasioissa	664
5.3.2	Menettely purkamista koskevassa asiassa.	670
5.4	Menetetyn määräajan palauttaminen	671
6	Valitus ihmisoikeustuomioistuimeen	672
VII	VAIHTOEHTOISET MENETTELYT	675
1	Tuomioistuinsovittelu riita-asioissa	675
1.1	Yleistä	675
1.2	Fasilitatiivinen sovittelumalli.	677
1.3	Sovittelulain rakenne ja asiar ryhmät	678
1.4	Sovittelulain soveltamisala.	678
1.5	Sovittelun aloittaminen.	681

1.6	Sovittelija	683
1.7	Osapuolet, edustus, asiamies ja avustaja	684
1.8	Menettely	685
1.9	Julkisuus, salassapito ja vetoamiskielto	688
1.10	Kustannukset	689
1.11	Tuomioistuinsovittelussa saavutetun sovinnon vahvistaminen ja sovittelun päätyminen	690
1.12	Tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehdyn sovinnon vahvistaminen täytäntöönpano- kelpoiseksi	692
1.13	Singaporen sopimus	693
2	Väl miesmenettely	694
2.1	Yleistä	694
2.1.1	Vaihtoehtoinen riidanratkaisu	694
2.1.2	Väl miesmenettelylaki	695
2.1.3	Institutionaalinen menettely ja ad hoc -menettely	696
2.1.4	Väl miesmenettelyn paikka	697
2.2	Välityssopimus ja sen oikeusvaikutukset	698
2.3	Väl miehet ja heidän nimeämisensä	701
2.4	Väl iemiesten esteettömyys ja riippumattomuus	703
2.5	Väl miesmenettelyn alkaminen ja menettely- säännökset	704
2.6	Väl miesmenettelyn päätyminen ja jatkuminen.	707
2.7	Väl itystuomion antaminen	708
2.8	Väl itystuomion pätemättömyys	710
2.8.1	Yleistä	710
2.8.2	Väl itystuomion mitättömyys	711
2.8.3	Väl itystuomion kumoaminen (moitteenvaarainen pätemättömyys)	713
2.8.4	Keskeytysmääräys	715
2.9	Väl itystuomion vahvistaminen täytäntöönpano- kelpoiseksi	716
2.10	Väl miesmenettelyn kustannukset	717
2.11	Väl miesmenettely vieraassa valtiossa	719

3 Syyteneuvottelu	721
3.1 Yleistä	721
3.2 Edellytykset ja menettely	721
3.2.1 Esitutinnan rajoittaminen ja syytteen jättäminen nostamatta	721
3.2.2 Neuvottelu ja tuomioesitys	723
3.2.3 Tunnustamisoikeudenkäynti	726
4 Kirjallinen menettely rikosprosessissa	730
4.1 Yleistä	730
4.2 Kirjallisen menettelyn edellytykset	731
5 Sakkomenettely	735
5.1 Yleistä	735
5.2 Sakkomenettelyn edellytykset	736
VIII KANSAINVÄLINEN PROSESSIOIKEUS	741
1 Yleistä kansainvälisestä siviiliprosessista	741
2 Kansainvälinen siviiliprosessuaalinen oikeusapu ...	743
2.1 Yleistä	743
2.2 Bryssel I -asetuksen säännökset tuomion tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta	745
2.2.1 Asetuksen kaksoistehtävä	745
2.2.2 Tuomion tunnustaminen	746
2.2.3 Tuomion täytäntöönpano	746
2.2.4 Kieltäytymisperusteet	747
2.3 Kansainvälisestä oikeusavusta annettu laki	748
3 Harmonisoidut EU-siviiliprosessit	750
3.1 Yleistä	750
3.2 Eurooppalainen vähäisten vaatimusten menettely ja eurooppalainen maksamismääräysmenettely ...	752
3.2.1 Yleistä	752
3.2.2 Eurooppalainen vähäisten vaatimusten menettelyasetus	753
3.2.3 Eurooppalainen maksamismääräysmenettely ..	755
3.3 Eurooppalainen tiliturvaamisasetus	756
4 Kansainvälinen oikeusapu rikosasioissa	759
5 Vastavuoroisen tunnustamisen periaate rikosasioissa	762

6 Rikoksen johdosta tapahtuva luovuttaminen	765
6.1 Yleistä	765
6.2 Luovuttaminen EU-jäsenvaltioon	766
6.3 Luovuttaminen Pohjoismaahan	771
6.4 Luovuttaminen Pohjoismaiden ja EU:n ulkopuoliseen valtioon.	772
6.5 Luovuttaminen Suomeen.	774
VIRALLISAINEISTO	777
OIKEUSTAPAUSHAKEMISTO	783
ASIAHAKEMISTO	789